

REALIZEM

- 2. polovica 19. stoletja (1830 - 1880) ; na slovenskem od 1848 - 1899
- Zaverovan v stvarnost - zanima jih življenje SEDAJ
- Prikaz resničnosti, vsakdanjega življenja!
- Vrednota na katero prisegajo : **RESNICA!!** pa naj bo lepa ali grda
- Poudarja življenje ljudi v tipičnem okolju
- **OBJEKTIVEN** ; obrnjen navzven, zanima ga družbeno dogajanje in politične razmere
- Epika, dramatika, ROMAN
- Preprost jezik, vdirajo pogovorne prvine, jezik je sredstvo za oznako osebo, vulgarni izrazi
- Gl. Oseba lahko postane **KDORKOLI**

VRSTE REALIZMOV

- **ROMANTIČNI REALIZEM** : spogleduje se z romantiko, preveč naključij, junaki, presenetljivi obrati,...
- **OBJEKTIVNI REALIZEM** : nepristransko, objektivno prikazovanje resničnosti
- **KRITIČNI REALIZEM** : kritičen odnos do družbenih razmer (bogati - revni)
- **PSIHOLOŠKI REALIZEM** : obrnjen k človekovi psihi ; analizira človekovo psiho
- **SOCIALNI REALIZEM** : poudarja socialne razmere

NATURALIZEM

- Smer, ki je trajala do konca realizma
- Pojavi se v Franciji ; l. 1880 - 1890
- Naturalisti so zahtevali, da je knjiga natančen/fotografski posnetek realnosti
- Vdiranje vulgarnih izrazov, perverznost, dno družbe, alkoholizem, kriminal, prostitucija, revščina, spolne bolezni
- Romani podrobno opisujejo življenje (vsaj 2 generaciji, da spoznamo, da je človek vnaprej določen)
- **DEDNOST, KRAJ IN ČAS**

- Življenje je prikazano grobo stvarno, ni več estetskega pisanja
- Glavni predstavnik je Emile Zola (Rougonovi in Macquartovi – cikel 20 romanov) , Ibsen (Strahovi)

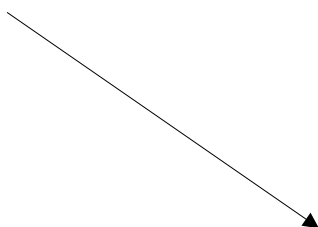
GUSTAVE FLAUBERT : GOSPA BOVARY

- Objektivni realizem
- Ema Bovary ima zapisan TRAGIČEN KONEC
- Roman je zgrajen iz 3 delov ; 3 KRAJI, 3 MOŠKI, 3 STOPNJE PROPADA :
 1. kraj Tostes , njen mož Charles
 2. kraj Yonville , Rodolphe
 3. kraj Rouen , Leon
 - osrednji motiv : **ženski zakonolom!!** – ženske ne smejo biti nezveste, v zakon morajo priti nedolžne in neizkušene, ženska ne sme javno priznati skoka čez plot
 - **BOVARIZEM** : človekovo iskanje nedosegljive sreče v življenju v umišljenem svetu, beg pred stvarnostjo, pesimizem
 - *SANJARJENJE - ZAKONOLOM - SAMOMOR*
 - **EMA BOVARY TO SEM JAZ** : Flaubert skozi Emo spozna da ideali niso uresničljivi!!
- **POLJEDELSKI SHOD** : Rodolphe in Ema

DOGAJANJE
- TRG : POGOVOR O KMETIJSTVU
ZASEBNO DOG.

PALAČA; POGOVOR

JAVNO

ŽUPANOVA

O ČUSTVIH

Rodolphe dokončno zapelje Emo!

PERSONALNI PRIPOVEDOVALEC : bralec glede na dogodke skozi oči literarnih oseb

GUY DE MAUPASSANT : NAKIT

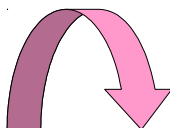
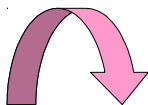
- Novela :
 - glavni predmet je ogrlica
 - malo književnih oseb
 - osrednji dogodek je ples
 - kratko časovno obdobje
 - hiter zaplet in hiter razplet
- književna oseba : ga. Loisel
- **PRED IZGUBO OGRLICE** : normalno življenje, imela sta celo služkinjo
- **PO IZGUBI OGRLICE** : izgubita sanje, zadane ju revščina, opravlja delo služkinje in baranta, z življenjem je vseeno zadovoljna -> pozitivno sporočilo!

NIKOLAJ VASILJEVIČ GOGOLJ : PLAŠČ

- Akaki Akakijevič
- Komaj privarčuje za plašč, ko ga ima ga vsi opazijo, povabljen je na zabavo, na zabavo zamudi zato plašča nikamor ne mora dati, ko se vrača iz zabave si misli kako je svet lep nato ga udarijo in mu vzamejo plašč, doma zboli in umre

FJODOR MIHAJLOVIČ DOSTOJEVSKI : ZLOČIN IN KAZEN

- Osrednja oseba : študent Raskolnikov
- *Psihološki realizem*
- Prikaz človekove psihe
- **RASKOLNIKOV** : razklana osebnost, mlad študent, reven, nezaupljiv,

RAZUM : svet moči

VEST : svet

humanosti

PARADOKS : Raskolnikov starko ubije fizično, ona pa njega psihično

IZJEMNI POSAMEZNIKI ; ne rabijo upoštevati moralnih in pravnih zakonov če s tem pomagajo

"NAVADNE UŠI" ; morajo upoštevati pravne in moralne zakone

- Žrtvi : Aljona in Lizaveta
- **MOTIVI** : želi preizkusiti ali spada med izjemne posameznike ali je slabič, zato ubije starko (denar želi porabiti za študij, ko bi bil na položaju pa bi spremenil svet)
- **IDEJA** : Raskolnikov razvije teorije, da je peščica izrednih posameznikov, ki so pripravljeni iti čez trupla drugih, da bi pomagali človeštvu

REALIZEM V FRANCIJI IN RUSIJI

- V Franciji velja za začetnika realizma HONORE DE BALZAC, z delom ČLOVEŠKA KOMEDIJA (cikel 24 romanov , dogaja se na zemlji za razliko od Božanske komedije)

EMILE ZOLA

- Cikel 20 romanov ; Rougonovi in Macquartovi
- Zelo podrobni opisi
- Oster kritik meščanske družbe
- Vsak roman opisuje specifičnost življenja
- **BEZNICA:**
- 1. naturalistični roman
- DETERMINAT : Okolje, čas in dednost
- Socialno dno in problemi
- TEMA : alkoholizem, spolnost, kriminal, prostitucija
- SLOG : stvaren, nadrobno opisovanje
- DOG.OKOLJE : revno, delavsko predmestje
- Gl.junakinja : perica Gervaise ; postane neprivčalna, zapita brezdomka

HENRIK IBSEN : STRAHOVI

- Enotnost kraja, časa in dogajana
- Usodna napaka!! Ni zapustila moža!
- Drama je ANALITIČNA in SINTETIČNA
- **TEZNA DRAMA** : vsebuje jasno izraženo stališče do problema, vsebuje idejo ki jo izrazi s tezo (“Ni smiselno vztrajati v zakonu brez ljubezni”)
- Veljala za najbolj nemoralno dramo, prinesla je velik škandal
- ZGRADBA : 3 dejanja
- SNOV : okolje, dednost, moralno in socialno razkrajanje družinskega okolja
- OSEBE : ga.Alvingova, Manders, Osvald, Regina
- DOGAJANJE : v salonu, temelji na pogovoru ;
- **KONVERZACIJSKA DRAMA**
- **STRAHOVI** : STRAH PRED RESNICO O ALVINGU, OSVALDOV STRAH PRED NEMOČJO, STRAH GE.ALVING PRED STARIMI NAZORI IN PREDOSDKI !!
- **TRAGIČNI ELEMENTI** : Osvaldov strah, ali naj ga.Alving izpolni obljubo, ki jo je dala sinu?
- **KOMIČNI ELEMENTI** : Mandersova dvoličnost
tragedija : kadar ima oseba plemenit namen, vendar pri doseganju tega cilja propade
- **REALISTIČNI ELEMENTI** : želja po vzponu (izbor Alvinga)

- **NATURALISTIČNI ELEMENTI** : dedovanje bolezni, Reginina nagnjenost k nemoralnosti, motiv alkoholizma in ženskarstvo

KNJIŽEVNI PROGRAMI

- **MOHORJEVA DRUŽBA** : literatura za preprostega človeka/kmeta, ljudi so vzgajale v krščačnem duhu, izobraževanje, "Dobro je poplačano, slabo pa kaznovano"
- **VAJEVCI** : pisali so za izobražene, meščanske ljudi
- **FRAN LEVSTIK** : potopis Potovanje od Litije do Čateža, pisati je treba za narod, ljudstvo (preprosti bralci), vidi možnosti za pripovedništvo, dober pisatelj mora do dobrega poznati narod in običaje, poznati more knjižni jezik, pisati mora humorno! , pisati mora tako, da bi Slovenec videl sebe v knjigi, tako kot obraz v ogledalu!!

REALIZEM NA SLOVENSKEM

- 1848 - 1899
- I. Cankar - Erotika (pesniška zbirka)
- O.Župančič - Čaša opojnosti (pesniška zbirka)
- Vedno več mladih izobraženih in pismenih Slovencev, pojavi se konkurenca med narodno zavednimi in tukaj živečimi
- 2 vrsti bralcev (kmetje - preprosta literature, izobraženci - razvijeni bralci)
- **PREDSTAVNIKI** : Fran Levstik (Popotovanje iz Litije do Čateža, Martin Krpan) , Janez Trdina (Bajke in povesti o Gorjancih) , Josip Stritar (pisemski roman "Zorim"), Josip Jurčič (Deseti brat), Simon Jenko (Pesmi, Tilka) , Simon Gregorčič (Soči , Človeka nikar) , Anton Aškerc, Janko Kersnik, Ivan Tavčar (Visoška kronika)

SIMON JENKO

- Pesnik in pripovednik
- **PESMI** : ljubezenske (cikel "Obujenke", obuja svojo ljubezen do učenke), domovinske, osebno izpovedne

- Izdal zbirko PESMI
- **LJUBEZENSKE PESMI : OBUJENKE**
 - 3 kitice štirivrstičnice
 - Preprost, razumljiv jezik
 - V ljubezni je manj zadržkov, označen za nemoralnega ; ČUTNA LJUBEZEN, ne samo romantična in duhovna
 - Na ljubezen gleda ironično, posmehljivo
- **DOMOVINSKE PESMI : NAPREJ** (nekoč je to bila slovenska himna, ki se ni dosti pela, sedaj je to himna slovenske vojske)
- **OSEBNO IZPOVEDNE : OBRAZI** ; označuje prozno besedilo, slika ali podoba , SNOV : narava in življenje/človek ; realističen odnos do narave, uporablja poosebitve, narava je nadrejena človeku, narava mu je zrcalo, ker v njej vidi kar on čuti, dvojnost realizma in romantike, narava je večna, človek pa minljiv
- **PRIPOVEDNIK : TILKA! In JEPRŠKI UČITELJ**
 - Novela značajevka – novela, ki poudarja značaj
 - TILKA : neroden, plašen, nesamozavesten
 - ZGRADBA : 3 poglavja, 3 življenski položaji
- 1.) **SOOČENJE S SPREMEBO V NJEGOVM ŽIVLJENJU**
Tilka živi v svojem svetu in si misli, da cello življenje ne bo počel drugega kot pasel krave, oče mu sporoči, da se bo v kratkem poročil, ter bo v kratkem prevzel posestvo
- 2.) **ILUZIJA (SANJE), DA BO POSTAL DOVRŠEN MOŽ**
Poln skrbi, zjutraj ga pripravijo za pot, ne pusti se voditi staršema, vedno bolj ga skrbi ali bo uspešen ali ne, Tilko pričaka posmeh zato pobegne domov, razočaran, vendar ni preveč prizadet
- 3.) **RAZOČARANJE; DEZILUZIJA**
Poraz zna dobro prenesti
- Tilka je prikazan malce šaljivo, humorno, malo posmeha, vendar pripovedovalec ni zloben
- Tragikomičen odnos
- Antijunak (bojazljiv, telesno in psihično nebogljen) ; ni pomemben domačin
- Posebnež
- Jenko je Levstika upošteval ker je pisal malce humorno, ni pa ga upošteval ker ni pisal za preprostega bralca in ker je Tilka antijunak, ki ni pomemben domačin

JOSIP JURČIČ

- Rojen na Muljavi pri Krki na dolenskem
- Študiral filologijo
- Urednik časopisa Slovenski narod (ko je umrl Antin Tomšič)
- 1844 - 1881
- 1. slovenski romanopisec
- Pisal je : NARODOPIISNE IN HUMORISTIČNE PRIPOVEDI, PRIPOVEDI Z ZGODOVINSKO SNOVJO, PRIPOVEDI IZ SODOBNEGA ŽIVLJENJA

DESETI BRAT

- **POBUDA** : Levstikov program, Walter Scott (romantični pisec Romanov), črpanje iz lastnih izkušenj (poučeval grajsko gospodično - simpatija)
- **ZUNANJA ZGRADBA** : besedilo je členjeno na manjše enote oz. na 25 poglavij (označeno z besedo), pred vsakim poglavjem je MOTO povezan z vsebino!
- **NOTRANJA ZGRADBA** : vpletel je 2 zgodbi (LJUBEZENSKA ZGODBA JE SINTETIČNA, dogodki po naravnem časovnem zaporedju, ljubezenski trikotnik (Manca - Lovre - Marjan), ANALITIČNA ZGODBA ; ni naravnega zaporednja dogodkov, ampak gremo dalev nazaj v preteklost, DRUŽINSKA ZGODBA DESETEGA BRATA, prisiljen je v pripoved kaj se je dogajalo v preteklosti, da razumemo sedanost), Deseti brat je vezni član med obema zgodbama
- Ljubezenski in družinski roman, elementi kriminalnega romana
- **SINTETIČNA ZGODBA** : revni študent Lovre, ki se zaljubi v graščakovo hčer Manico, ki je namenjena Marjanu, skrivna ljubezen se konča s poroko

- **ANALITIČNA ZGODBA** : v središču je Deseti brat – Martinek Spak, njegova povezanost z osebami v romanu se razkriva postopno
- **LOVRE** : črnogled glede njegove prihodnosti z Manico, skrita ljubezen, Lovre nima denarja in položaja (materialne razlike), pesimističen, negotov, dvomi, otožen, nezadovoljen
- **MANICA** : optimistična, prebrisana, samozavestna, preračunljiva, praktična
- **ROMANTIČNI LIKI** : Martinek, Lovre, g. Piškav
- **DVOJNOST ČASA** : SEDANJOST IN PRETEKLOST
- **DVOJNOST KRAJA** : GRAJSKO OKOLJE IN KMEČKO OKOLJE
- **JEZIKOVNA DVOJNOST** : GOSPODA IN KMETIJE
- **SPOROČILO** : roman je delno poučno-vzgojna pripoved, v kateri je na koncu dobro poplačano, slabo pa kaznovano (Lovre in Manica se na koncu poročita, Piškav je kaznovan za napake). Ta trditev ne drži popolnoma, saj na koncu romana umre tudi Martinek, ki v življenju ni delal slabo (razen izsiljevanja)
- Besedilo vsebuje elemente tragičnosti, zato je roman še vedno živ, na koncu začutimo do g.Piškava malo sočutja, saj ga je življenje že kaznoval, ko se je drugič poročil

SIMON GREGORČIČ

- 1844 – 1906
 - Šolal se je za duhovnika
 - 1882 ; Poezije
 - **LJUBEZENSKE PESMI** : ne uporablja oseb, ampak naravne pojave, izraža žalost in trpljenje zaradi nezmožnosti uresničitve ljubezni
 - **DOMOVINSKE PESMI** : Soči
 - **ŽIVLJENSKO IZPOVEDNE**
- ČLOVEKA NIKAR**
- Monolitna pesem; v enem kosu
 - Človekov pogovor z Bogom , moderna molitev!
 - Nagovarja Boga, HVALNICA (ker ne vidi smrti)
 - Ljudje tožijo in govorijo o smrti, ko nam umre kdo izmed dragih ali ko vidimo smrt v naravi , a smrti ni – NASPROTJE!
 - V božji delavnici ni smrti, ampak je prestvarjanje
 - Stvarnik je ustvaril telo in duha
 - V stvarnosti ni stalne stvari vendar se nič ne izgubi

- Ko bo telo umrlo, se bo duh vrnil k stvarniku, pred božje obličje
- 1. del je hvalnica bogu, 2. del pa je pesimističen - prepovedana ljubezen
- Zemljo imenuje kot dolino solz in zmot (bolečina in trpljenje)
- Telo se bo vrnilo v zemljo in ljudje ga bodo hitro pozabili, duša pa bo dobila peruti in odšla pred stvarnika
- Bog bo iz prsti v katero se bo povrnil človek ustvaril novo stvar
- Pesem konča s PROŠNJO da naj iz prahu ustvari karkoli, le človeka, ki bi trpel tako kot on NE!